

Onko lääkkeiden VALUMINEN KATUKAUPPAAN ONGELMA?

Osa lääkäreiden kohtaamista potilaista herättää huolen siitä, mihin potilaalle määrätyt lääkkeet päätyvät. Huoli ei ole aiheeton, sillä katukaupassa on jatkuvasti saatavilla laillista alkuperää olevia lääkkeitä. Ilmiö ei ole uusi, eikä siinä ole tapahtunut merkittäviä muutoksia viime vuosina.

Lääkäreiden määräämät lääkkeet tulevat enimmäkseen tarpeeseen, ja potilas itse käyttää ne asianmukaisesti. On kuitenkin joukko potilaita, jotka koettavat hankkia lääkkeitä oman käyttönsä lisäksi myös myydäkseen tai vaihtaakseen ne käyttämäänsä huumausaineeseen tai toiseen huumausaineeksi luokiteltuun lääkkeeseen.

Usein halvin – joskaan ei helpoin – tapa saada lääkkeitä päihdekäyttöön on hakea niitä laillista reittiä. Lyhyiden vastaanottoaikojen ja potilassuhteiden aikana voi olla vaikea arvioida, kuka on päihteiden väärinkäyttäjä tai kenen lääkkeet päätyvät katukauppaan.

Kuka huijaa lääkäriä?

Huumausaineeksi luokiteltujen lääkkeiden käyttäjäryhmä on moninainen, ja vain osa on päihteiden väärinkäyttäjiä. Lääkkeitä hakevat päihteiden väärinkäyttäjät voivat olla tilanteessa, jossa heidän on yksinkertaisesti pakko saada lääkkeitä ja he voivat olla valmiita tekemään mitä tahansa.

Potilas voi olla ulkoisten merkkien ja käyttäytymisensä perusteella tunnistettavissa narkomaaniksi. Lääkeriippuvainen voi yhtä hyvin olla tilaansa häpeävä keski-ikäinen työssäkäyvä tai tilaansa ymmärtämätön 75-vuotias eläkeläinen. Vastaanotolle voi tulla myös potilas, joka ei itse käytä lääkkeitä lainkaan mutta hakee niitä jollekulle toiselle tai myyntiin.

Myös eläinlääkärit joutuvat välillä hankalaan tilanteeseen, kun eläimille yritetään saada lääkkeitä, joiden voi arvella todellisuudessa olevan menossa ihmiselle päihdekäyttöön (Nevalainen ja Kalliokoski, tässä numerossa).

Lääke voi päätyä katukauppaan monesta syystä

Laillista alkuperää oleville lääkkeille on aina kysyntää katukaupassa. Niillä voi tehdä rahaa, ja ne ovat käypää valuuttaa vaihdossa huumausaineisiin tai muihin lääkkeisiin.

Lääkkeet hakenut potilas ei ole välttämättä saanut lääkäriltä pyytämiään lääkkeitä ja vaihtaa lääkkeet kadulla omasta mielestään itselleen paremmin toimiviin. Osa potilaista käyttää lääkärin määräämät lääkkeet suonensisäisesti, jolloin he pärjäävät pienemmällä annoksella ja osa lääkkeitä liikenee myyntiin tai vaihtoon.

Lääkkeiden käyttäminen lääkärin ohjeistuksesta poikkeavasti ei ole rikos. Poliisi ei voi siis puuttua siihen, että potilas halutessaan murskaa lääkkeen nuuskaamista tai suonensisäistä käyttöä varten.

Mitä lääkäreiden tulisi tehdä?

Lääkäri voi auttaa parhaiten olemalla ihminen. Kun epäily päihteiden väärinkäytöstä tulee mieleen, sen täytyy tulla myös ulos suusta. Jos potilas valehtelee jatkuvasti ja lääkäri on uskovinaan hänen tarinansa, ei todellista

luottamusta pääse syntymään. On parempi puuttua va-lehteluun kuin ylläpitää teennäistä yhteisymmärrystä. Suoruus ja rehellisyys lääkärin puolelta luovat edellytyk-set aidolle kohtaamiselle.

Narkomaania ei voi pelastaa kukaan muu kuin hän itse, mutta siinä voi auttaa. Vuosia lääkkeitä syöneen potilaan elämää ei paranna se, että lääkäri lopettaa lääkkeiden määräämisen, eikä se, että lääkkeitä mää-rätään automaattisesti vuosi vuoden perään. Potilaan motivointi irti päihteistä on tärkeää, samoin pysyvät hoito-suhteet.

Aina pelkkä lääkkeiden saaminen ei riitä, vaan riit-tää voi tulla myös siitä, kirjoitetaanko resepti sähköise-nä vai paperisena. Potilaalla on toistaiseksi oikeus valita reseptinsä tyyppi, mutta osa lääkäreistä kieltäytyy mää-räämästä lääkkeitä paperireseptillä estääkseen reseptien väärentämisen.

Reseptiväärennökset työllistävät poliisia edelleen päivittäin

Helpoin tapa väärentää reseptejä on skannata lääkäril-tä saatu aito resepti ja tulostaa siitä useampia kopioita. Internetistä löytyy myös valmiita reseptipohjia sekä lää-käreiden ja lääkkeiden tietoja, joista voi valita itselleen

sopivimman yhdistelmän ja tulostaa juuri niin monta ko-piota kuin haluaa.

Lääkärit eivät juurikaan voi vaikuttaa siihen, kuinka paljon lääkkeitä päätyy katukauppaan reseptiväären-nysten myötä, mutta apteekeilla siihen on mahdollisuus reseptien oikeellisuuden huolellisella valvonnalla.

Ongelma on todellinen, mutta minkä kokoinen?

Laittomien huumeiden markkinoilla laillista alkuperää olevilla eli lääkäreiden määräämillä lääkkeillä ei ole mer-kittävää roolia. Huomattavasti merkittävemmän ongel-man muodostavat Suomeen laittomasti salakuljetetut, huumausaineiksi luokitellut lääkeaineet, perinteiset huu-mausaineet ja muuntohuumeet.

Lääkkeitä valuu katukauppaan myös tulevaisuudes-sa, mutta sen ei tarvitse olla lääkäreiden huolenaihee-na heidän hoitaessaan potilaita. Tärkeämpää on se, että ihmisiä kuunnellaan ja heitä hoidetaan.

Kun siirrytään käyttämään ainoastaan sähköistä re-septiä, katukaupasta häviää merkittävä lääkkeiden läh-de. Se voi tuoda tullessaan uudenlaisia ongelmia, kuten lääkkeiden lisääntyntä salakuljetusta, lääkkeiden tilaa-mista ulkomailta sekä apteekki- ja sairaalamurtoja. ■

©ISTOCK/KATARZYNABIALASIEWICZ

Narkomaania ei voi pelastaa kukaan muu kuin hän itse, mutta siinä voi auttaa.